

**concerto
BUDAPEST**

**2023. április 27.
csütörtök 19.30**

Budapest Music Center

EÖTVÖS PÉTER

**és a Concerto Budapest -
Ligeti Ensemble**

EÖTVÖS PÉTER

és a Concerto Budapest -
Ligeti Ensemble

MARTIN CHRISTOPH REDEL

Les Adieux, op. 61
Hommage à György Ligeti
(magyarországi bemutató)

EÖTVÖS PÉTER

Dodici per sei

- szünet -

EDGAR VARÈSE

Déserts
(Bill Viola filmjének vetítésével)

Közreműködik:

**Aranyos János, Balog Nella,
Devich Gergely, Karasszon Eszter,
Migróczi Tamás, Molnár Piroska,
Concerto Budapest - Ligeti Ensemble**

Vezényel:

Eötvös Péter

MARTIN CHRISTOPH REDEL

Les Adieux, op. 61 Hommage à György Ligeti

A szerző személyes ajánlót küldött a budapesti koncertre: „Az egytétéles mű több részre oszlik. A Temetésre emlékeztető nyitány után egy rövidebb epizód következik, melyben a karakterek gyorsan váltanak: motorikusan diffúzból hangzásában statikusra, mélyről magas hangfekvésre. Egy általános szünet után néhány utalás következik Ligeti kompozíciós technikájára és konkrét kompozíciókra: a mikropolifonikusan szétterülő hangteret Ligeti 6. zongoraetűdjére (Automne à Varsovie) emlékeztető részlet követi, ez hirtelen átmegy egy táncszerű részbe, melyet Ligeti kúrtriójának 2. tétéle, valamint a 4. zongoraetűd (fanfárok) ihletett. Végül megjelenik a kompozíció további menetét döntően meghatározó, névadó *Les Adieux* motívum a kúrtrió elejéről, és olyan ritmikai alapon folytatódik, mely szimbolikusan Ligeti *Poème symphonique* művét idézi meg.”

Martin Christoph Redel német zeneszerző nem ismerte személyesen Ligeti Györgyöt, de munkássága nagy hatást gyakorolt rá. Ligeti halálakor, 2006-ban komponálta *Les Adieux, op. 61 Hommage à György Ligeti* című művét, melyet azonnal el is juttatott Eötvös Péternek. Aktualitása miatt különösen fontosnak tartjuk idén a hazai közönséggel is megismertetni e művet, melynek bemutatásával egyszerre tiszteleghetünk Redel és Ligeti munkássága előtt.

MARTIN CHRISTOPH REDEL
© Wilhelm Rödding

EÖTVÖS PÉTER

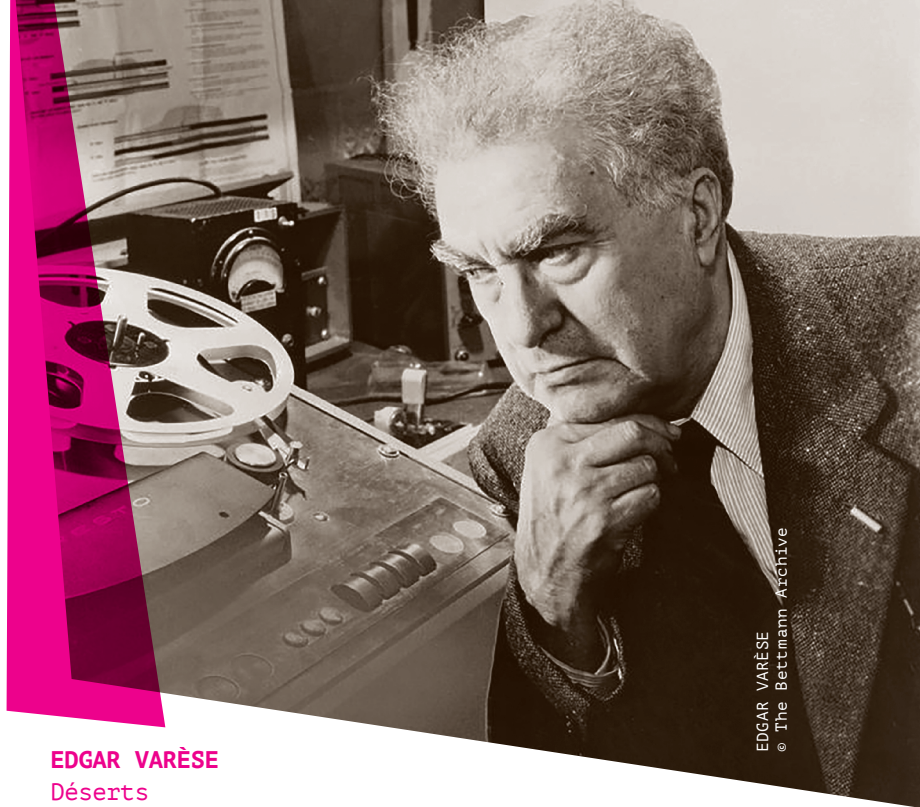
Dodici per sei

„A Perényi Miklós számára írt Cello Concerto Grosso című csellóversenym a Berliini Filharmonikusok megrendelésére készült, és óriási sikert aratott nemcsak a közönség, de a zenekar csellistáinak körében is. A Berliini Filharmonikusok tizenkét csellistája által fél évszázada létrehozott egyedülálló ensemble a bemutató után rendelte meg tőlem a Dodici című művet, mely kifejezetten az együttes számára íródott, és a magyar férfi néptáncosok egyenes tartásának fegyelmzettségét, ritmikusságát idézi. A mű a csellóverseny átirata, melyet az együttes többször előadott Európa neves koncerttermeiben, hazánkat is beleértve. Ezt a művet a zenei anyagot teljes egészében megtartva redukáltam később hat csellóra - melyre a „per sei” elnevezés utal – pusztán praktikus okokból, hiszen hat virtuóz csellistát jóval könnyebb találni, mint tizenkettőt, így a mű könnyebben előadhatóvá vált.”

Eötvös Péter

EÖTVÖS PÉTER ÉS A CONCERTO BUDAPEST
© Mudra László

EDGAR VARÈSE
© The Bettmann Archive

EDGAR VARÈSE

Déserts

Amikor 1954. december 2-án a francia rádiózás történetében először közvetítettek élőben sztereóban, a készülék előtt ülő igazgatók lelkesedése hamar lelohadt. Gazember! Akasszátok fel! – bekiabálások hallatszottak az éterben. Edgar Varèse *Déserts* (Sivatagok) kompozíciójának ősbemutatója a párizsi helyszínen botrányba fulladt, a legjőindulatúbb kritikák is azt írták: igazán türelmes volt a közönség, csak öt perc elteltével kezdett tünetni. A zeneszerzőt ezután soha többé nem hívták Franciaországba dolgozni.

A tiltakozást és a heves reakciókat meg lehet érteni: Ez az 1950-54 között készült mű volt a szerző első darabja, amely mágnesszalagra és zenekarra íródott: a *Déserts* (Sivatagok) az elektronikus zenét interpolálja egy fúvósokból, zongorából és ütőhangszerekből álló zenekari kompozícióba. Az atonálisnak, tematika- és motívum nélkülinek bélyegzett hangkép, amely a partitúra három helyén szakítja meg az élő zenét, azt volt hivat-

va illusztrálni, hogyan lesz sivatag az emberiség lelke, és a világháborúk, a koncentrációs táborok emléke és a magány hogyan rögzülnek meg bennünk. A zenekari rész intenzív hangaggregátorokból épül fel, nem pedig dallamskálákból, és a ritmust nem folyamatos lüktetésként, hanem a hangforma támaszaként, az intenzitás rezgéseként kezeli. Természetesen ez a rendkívüli, a világtársadalom mélyebb elfojtott érzelmeivel való szembesítés, a formákból való hallható kilépés túl megrázó volt 1954-ben, és meglehet, az 2023-ban is.

Varése szerint a sivatagok olyan helyek, amelyeket az emberek bejárhatnak: fizikai sivatagok a földön, a tengeren, az égen és csillagközi terekben. Az emberi szellem sivatagjai is ilyenek: távoli belső terek, ahova egyetlen távcső sem ér el, ahol az ember egyedül van. A szerző művét eleve modernista filmzeneként képzelte el, de a szintetikus audiovizuális projektet életében nem sikerült megvalósítani. Viszont hagyott általános utalásokat a képekre. Ezeket a feljegyzéseket fedezte fel a frankfurti Ensemble Modern kortárs zenei csoport és megbízta Bill Viola amerikai kortárs videó művészt, hogy készítsen vizuális partitúrát. A filmet 1994 októberében mutatták be Bécsben Eötvös Péter vezényletével. Viola képei lenyűgöző kollázsok, nem a sivatag magányát jelképezik, hanem a tiszta lehetőségek terét, ahol az érzékelések képzuhataga Varése elektronikus látomását idézi meg. A magány és az üresség közötti határvonal a zenében és a filmben is egybemosódik. A két, víz feletti és alatti elszigetelt világ egybeolvad.

Bálint Péter

PETER EÖTVÖS

and Concerto Budapest - Ligeti Ensemble

MARTIN CHRISTOPH REDEL *Les Adieux*, op. 61
Hommage à György Ligeti (Hungarian premiere)

PETER EÖTVÖS *Dodici per sei*

EDGAR VARÈSE *Déserts*
(accompanied by motion pictures by Bill Viola)

Concerto Budapest - Ligeti Ensemble

Conductor: Peter Eötvös

Ligeti Ensemble, formed under the aegis of Concerto Budapest, gave their first recital in 2018. The primary objective of the formation is to showcase the most significant works of the 20th and 21st centuries, with particular emphasis on new Hungarian works. Their BMC concert in April is conducted by Péter Eötvös, who acquaints the audience with important works by Martin Christoph Redel and Edgard Varèse. The German composer, Martin Christoph Redel gained national and international recognition early on. His work *Les Adieux*, op. 61 was composed in 2006 as an *Hommage à György Ligeti* for the Portugal-Tournee 2007 of the string orchestra Junge Kammerphilharmonie NRW.

Although of French-Italian descent, Varèse spent a large part of his life in America. Sound, timbre and rhythm. These are the primary organizational elements of works by the artist known as the father of electronic music. The work *Déserts* (1950–54) by the composer, who had a huge influence on his contemporaries and artists who came after him (for example, Frank Zappa was one of his devotees), applies not only wind and percussion but audio tape as well: the title refers not only to the deserts of the world but the deserts of human souls as well, "distant inner space no telescope can reach, where one is alone". The performance of *Déserts* originally made as music for a Modernist film is here accompanied by motion pictures by contemporary American video artist Bill Viola.

Between the works of Redel and Varèse is Péter Eötvös's own work *Dodici per sei* for six cellos, debuted by 12 cellists of the Berlin Philharmonic, which takes on and progresses the structure and material of his *Cello Concerto Grosso*.

concerto BUDAPEST

concertobudapest.hu

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

Budapest Music Center